

ولي دومره ډير پلاستيک؟ (دریمه درجه)

توضیحات	زده کوونکي به د چاپیریال د لانه پوهاوي په پار، د ساینسي تجربو د ترسره کولو فرصت ولري. له دې څخه وروسته، زده کوونکي باید خپلې زده کړې د یو پوستېر په شکل خپلو کورنیو سره شریک کړي ترڅو خپلې کورنۍ دې ته وهڅوي چې بیاځل کارول کم کړي.
مخکېنه پوښتنه	آیا تاسو د پلاستيک لپاره کوم بدیل جوړولی شئ؟
ټولټال اړین وخت	په ټولو ۵ ورځو کې ۵.۵ ساعتونه
اړینې سرچینې	یوه وسیله چې ځمکه پرې سورې کړي شې، دوه داسې لښتې چې لیکل پرې وکولی شئ، قلمونه، د میو زړی یا زرغونه ورقه، او یو اندازه پلاستيک. قلمونه، ورقه، غورځول شوې کپره (ټوکر)، پلاستيکونه او داسې نور.
د زده کړو پایلې	1. د تجزیه کیدونکو او غیر تجزیه کیدونکو توکو په اړه پوهاوی 2. د شیانو/توکو تاریخي تکامل په اړه پوهاوی 3. په ډیرانونو او بحرونو کې د پلاستيک دوران
مخکینې زده کړې	هیڅ

لومړۍ ورځ

نن ورځ به تاسو د پلاستيک او بیرته کارولو په اړه معلومات ترلاسه کړئ.

وړاندیز شوی وخت	فعالیت او توضیحات
۵ دقیقې	تاسو به د پلاستيک د لانه پوهاوي لپاره فرصت ولري.
۱۰ دقیقې	د عام پلاستيک د پوهاوي لپاره د هیڅ پلاستيک کارولو یو لیست جوړ کړئ. په کور کې د ۱۰ داسې شیانو یو لیست جوړ کړئ چې هیڅ پلاستيک پکې نه وي کارول شوی. ددې په اړه فکر وکړئ چې د داسې توکو پیدا کول څومره ستونزمن دی.
۱۵ دقیقې	د خپل کور لپاره د یوې انۍ د پلاستيکي توکو لپاره یوه د خطراتو کتابچه جوړه کړئ ترڅو په خپل کور کې د پلاستيک کارونه وشمیرلی شئ. ستاسو دا کتابچه به د لاندې نقطو لپاره جلا کالمنه ولري: 1. جنس (توکي) 2. له جنس/توکي څخه ورځنۍ کار اخیستنه

<p>3. يوخل له توکي/جنس څخه کار اخیستنه</p> <p>4. په ټوله اونی کې له توکي څخه کار اخیستنه</p> <p>5. د جنس/توکي د بیاکارونې وړاندیز یا بدیل غوراوی</p>	
<p>په خپل کور کې ۱۰ عام پلاستيکي شيان په گوته کړئ. تاسو کولی شئ ددې کار لپاره خپل کور ولټوی، د خپلو کورنیو له غړو سره په دې اړوند خبرې وکړئ، او داسې نور. ددې توکو بیلگې ممکن په لاندې ډول سره واوسي: بوتلونه، د جوس پیپونه، خلطې یا شاپرې، د خوراکي موادو پوښونه، د کثافاتو خلطې او داسې نور.</p>	۳۰ دقیقې

جنس/توکي	د توکي/جنس د کارونې شمیر په یوه اونی کې	یوخل کارونه	د کارونې ټولټال شمیر	کمول / بیاځل کارول / بدلول
 پلاستيکي خلطه	دوشنبه : سه شنبه : چهارشنبه : پنجشنبه : جمعه :	هو	زده کوونکي اټکل : ۵	کمول: په دې طریقې سره مور کولی شو د دغه تکی کارول کم کړو د بیاځل کارول: په دې طریقې سره مور کولی شو دغه توکي د بیاځل لپاره وکاروو. بدلول: د هغه بدیل پر بنسټ چې زده کوونکي چمتو کړي دی
			اصلا ټولټال: ۳	

- یو کالم اضافه کړئ. به دې کالم کې باید تاسو ولیکئ چې آیا دا توکي د یوخل کارولو لپاره دی او که نه. د یوخل کارولو مانا دا ده چې د یوخل کارولو څخه وروسته به دغه توکي بیا نه کارول کېږي. ددې په اړه فکر وکړئ چې ددغو توکو څخه څومره توکي د لومړي ځل کارولو څخه وروسته لرې وکړي شوي دي. بیا د «یوخل کارولو» په کالم کې د ✓ یا د × علامه ولیکئ.
- د کارولو چارچوکاټ او د زده کوونکي موندنو ته په کتو سره، ددې په اړه فکر وکړئ چې کوم پلاستيکي توکي په کور کې ډیر کارول کېږي. د همدغو مندو لپاره د کورنۍ غړو سره مرکه وکړئ ترڅو هغوی هم درته خپل اندونه او اټکلونه ووايي.

دوهمه ورځ

نن به تاسو د تجزیه کیدونکو (بايوډیگریډیبل) توکو په اړه پوهاوی ترلاسه کړئ او همدا راز تاسو به د هغوی بیاکارول هم زده کړئ.

فعالیت او توضیحات	ورانديز شوی وخت
<ul style="list-style-type: none"> • د بایوډیکریډیبل (تجزیه کیدونکي) توکو په معنی ځان پوه کړئ. – دا هغه توکي دي چې په طبیعي ډول سره خپله تجزیه کيږي او په خاوره بدلېږي. - مور به د یوې تجربې په ترسره کولو سره دا مالومه کړو چې په پلاستيکي توکو او طبیعي خواړو څه پېښېږي. - د چمن یا د باغ په یوه څنډه کې دوه کوچني سوري وکارئ (که چېرته ستاسو کور حویلی نه لري، تاسو کولی شئ له گلدانو څخه هم کار واخلي) - د خزلو (کثافت) څخه یو پلاستيکي توکی په یوه سوري کې په خاوره کې ډوب کړئ او د میوې یو زری یا یوه شنه پاڼه په دوهم سوري کې په خاوره کې ډوب کړئ. - دواړه سوري په خاوره باندې پټ کړئ او په هغوی کې د پلاستيکي توکي لپاره یوه نښه او د پاني یا زري لپاره بله نښه ځای پر ځای کړئ. - ددې په اړه فکر وکړئ چې یوه اونۍ وروسته ستاسو په اند له دغو دوه ځایونو څخه به تاسو څه لاس ته راوړئ. خپل اند په یوه ورقه کې ولیکئ. 	۲۰ دقیقې
<ul style="list-style-type: none"> • د پلاستيک لپاره په خپلې د خاطراتو کتابچه کې د ورځو په اوږدو کې د پلاستيکي توکو کارول په نښه کړئ. 	۱۰ دقیقې
<ul style="list-style-type: none"> • د پلاستيک د بدیل غوراوي د طرح یا ډیزاین کولو لپاره د «کم کارولو، بیاځل کارولو او بدلولو» په چوکاټ باندې فکر وکړئ. 	۱۵ دقیقې

<ul style="list-style-type: none"> • ددې په اړه فکر وکړئ چې مور څنګه کولی شو د عامو پلاستيکي توکو کارول کم کړو. دداسې یوې طرحې یا پلان په اړه فکر وکړئ چې تاسو کولی شئ د هغه په پلي کولو سره د پلاستيکي توکو کارول کم کړئ. د بیلګې په توګه: د چپس یوه لویه خلطه واخلي ترڅو د ډیر وخت لپاره دوام وکړي؛ او داسې نور. 	۱۵ دقیقې
<ul style="list-style-type: none"> • ددې په اړه فکر وکړئ چې مور څنګه کولی شو کارول شوي پلاستيکي توکي د بیا ځل لپاره وکاروو. د بیلګې په توګه: د پلاستيک خلطه د یوې غلې یا کوم بل شي لپاره وکاروئ یا د خریدارۍ خلطه د خزلو (کثافتاتو) د ټولولو لپاره وکاروئ. 	

دریمه ورځ

نن ورځ به تاسو د پلاستيک د ځانګړتیاو په اړه پوهاوی ترلاسه کړئ او همدا راز تاسو به د پلاستيکي توکو لپاره بدیل توکي ډیزاین او طرح کړئ.

ورائيز شوی وخت

فعالیت او توضیحات

<p>د هغو پلاستيکي توکو د بديلونو په اړه فکر وکړئ چې په کور کې تر ټولو ډير کارول کيږي. په خپل پلان جوړولو باندې پيل وکړئ. ځينې پوښتنې چې تاسو يې بايد ځواب کړي ممکن په لاندې ډول سره واوسي؛</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. د پلاستيک کارول څه دي او يا يې لامل څه دی چې کارول کيږي؟ 2. پلاستيک څومره اړين دی؟ 3. آیا د پلاستيک کوم بديل شتون لري؟ 4. له پلاستيک څخه پرته نور کوم توکي تاسو کارولی شئ؟ 5. د توکو اغيزمنتيا لپاره کومو شيانو ته اړتيا شته؟ 	<p>۱۵ دقيقې</p>
<p>له کورنۍ سره د پلاستيک پرځای د نورو توکو کارولو په اړه خبرې وکړئ. د بيلگې په توگه: مور کولی شو د پلاستيک پر ځای له شيشې، ټوکر، او يا هم له کاغذ څخه کار واخلو او داسې نور.</p>	<p>۱۰ دقيقې</p>
<p>د پلاستيک پرځای د نورو انتخاب شوو شيانو د کارولو تجربه ترسره کړئ. (د بيلگې په توگه: تاسو به کوم بل توکي/شي کې شامپو خوندي کولی شئ؟ د چيسو د پاکټ کولو (خوندي کولو) لپاره تاسو پرته له پلاستيک بل کوم شی کارولی شئ؟ او داسې نور.)</p>	<p>۲۰ دقيقې</p>
<p>ددغو نوو حل لارو په اړه فکر وکړئ. آیا ستاسو په اند دوی به کومه ښه پايله ورکړي او که نه؟</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • هڅه وکړئ ترڅو د پلاستيک هغه ځانگړتياوي پيدا کړئ چې د پلاستيک د ډير کارولو لامل شوي دي. د پلاستيک د هغو ځانگړتياوي يو لیسټ جوړ کړئ چې ستاسو په اند پلاستيک يې دومره ځانگړی کړی دی. • پوښتنې: آیا نور توکي لمدیږي؟ آیا نور توکي د پلاستيک په اندازه دوام کولی شي؟ آیا نور توکي د پلاستيک په اندازه ژر له منځه تللی يا شلیدلی شي؟ (پیاوړی، سپک (کم وزنه) انعطاف پذیر، ارزانه، صحي، کمپایي مواد سره مقاومت کوونکی، د بریښنا ضد) 	<p>۱۵ دقيقې</p>
<ul style="list-style-type: none"> • د پلاستيکي ټولو توکو د کارولو په اړه په خپله اونيزې د خاطراتو کتابچه کې معلومات وليکئ. 	<p>۱۰ دقيقې</p>

څلورمه ورځ

نن به تاسو د دې په اړه يوه مقاله وليکئ چې په پلاستيک باندې وروسته له هغه چې لرې وغورځول شي څه پيښيږي.

وراندیز شوی وخت	فعالیت او توضیحات
<p>۵۰ دقيقې</p>	<p>لکه څنگه چې مو زده کړل چې پلاستيک يو نه تجزيه کيدونکی او نه خرابيدونکی توکی دی، اوس ددې وخت دی چې تاسو د لاندې موضوع په اړه يوه مقاله وليکئ:</p> <p>کله چې پلاستيک ځمکې يا سيند ته واچول شي او يا هم و سوځول شي، ستاسو په اند په پلاستيک باندې څه کيږي؟</p>

<ul style="list-style-type: none"> • تاسو هڅه وکړئ چې د داسې يوه کب او يا هم يوه الوتونکي له نظره دې موضوع ته څير شې چې هغه غواړي د بحر (سيند) او يا هم د ځمکې ککرتيا چې د پلاستيک څخه منځ ته راغلې، مديريت کړي. همدا راز، هڅه وکړئ چې يوه نوښتگره نظريه وړاندې کړئ ترڅو بحر او ځمکه دواړه د پلاستيک د ککرتيا څخه وژغورل شي. • لارښوونه: زده کوونکي کولای شي لاندې برينښنايي آدرس پرانيځي ترڅو د پلاستيک په اړه لا ډير مالومات ترلاسه کړي. https://www.wwf.org.uk/sites/default/files/202002/WWF_Plastics_Explainer.pdf • ځينې داسې پوښتنې چې تاسو سره کومک کوي ترڅو خپله مقاله وليکې، په لاندې ډول دي: <ul style="list-style-type: none"> - که چيرې پلاستيک په سمندرونو او بحرونو کې پای ته ورسيرې څه پيښيرې؟ تاسو څه فکر کوئ که چيرې سمندري حيوانات پلاستيک وخورې نو څه به پيښ شي؟ تاسو څه فکر کوئ چې زموږ سره به څه پيښ شي کله چې موږ د پلاستيک سره سمندري خواړه وخورو؟ - که تاسو پلاستيک وسوځوئ نو څه به پيښ شي؟ دې ته په پام سره چې پلاستيک د کيمياوي موادو څخه جوړ شوی دی، تاسو څه فکر کوئ چې دا به د هوا په ککرتيا اغيزه وکړي؟ ډيری خورا خطرناک کيمياوي توکي په پلاستيک کې شته چې د دې کيمياوي موادو په وړاندې مقاومت لري. - که چيرته پلاستيک په ځمکه کې پاتې شي، څه به پيښ شي؟ ستاسو په اند د ځمکې کارول (لکه کورونه او ځنگلونه) به څنگه شي؟ هغو اولوتونکو باندې به څه اغيزې ولري چې همدا پلاستيک وخورې؟ همدا راز، په نباتاتو باندې به څه اغيزې ولري؟ 	
<ul style="list-style-type: none"> • د ورځې په اوږدو کې په بيلابيلو توکو کې د پلاستيک د کارونې په اړه په خپل اونيزي د يادښت کتابچه کې ليکل وکړئ. 	<p>۲۰ دقيقې</p>

پينځمه ورځ

نن ورځ به تاسو د پلاستيک کارونې په اړه خپل نظارت پای ته ورسوی او د بيا رغونې (ريسايل کولو) په اړه خپل مالومات شريک کړئ.

فعاليت او توضيحات	وړاندیز شوی وخت
د هغو سوږيو شا او خوا وکيندئ چې تاسو پکې خوراکي توکي او پلاستيکي توکي ځای پر ځای کړي ول. ستاسو د نظارت پر بنسټ، ستاسو په اند څه به پيښ شي او ولې؟	۱۵ دقيقې
<ul style="list-style-type: none"> • اوس محاسبه کړئ چې ستاسو په کور کې د پلاستيک څومره سلنه په هر يو مختلف پلاستيکي توکو کې بيا کارول کيږي. - د بيلگې په توگه که چيرته له ۱۰ پلاستيکي خلطو څخه يواځې ۴ خلطې د بياځل لپاره کارول کيږي، نو موږ ويلى شوی چې: $4\% = 10 \times 100 = 40$ سلنه؛ همدا راز که چيرته د يوې اونۍ په اوږدو کې له ۱۲ بوتلونو څخه يواځې ۲ بوتله د بياځل لپاره کارول کيږي، نو موږ ويلى شو چې: $2\% = 12 \times 100 = 16.7$ سلنه. 	۱۵ دقيقې
<ul style="list-style-type: none"> • اوس په کور کې د پلاستيک کارولو د سلني ښودلو يو گراف جوړ کړئ ترڅو وکولای شې د بيلابيلو پلاستيکي توکو کارولو په خپل کور کې پرتله کړئ. د بيلگې په توگه: 	۱۵ دقيقې

<ul style="list-style-type: none"> • د اونی په اوږدو کې چې مو څومره فعالیت ترسره کړی، هغه کارونه راتول کړئ ترڅو یو پوستر جوړ کړئ ترڅو د کورنۍ غړي قانع کړئ چې د پلاستیک کارول کم کړي، له پلاستیک څخه بیا کار واخلي یا د پلاستیک پرځای کوم بل توکی وکاروي. • د اونی په اوږدو کې چې مو هرڅه زده کړي، هغه به یوه پوستر کې ځای پرځای کړئ او لاندې نقطې هم پکې یادې کړئ: <ul style="list-style-type: none"> - پلاستیک په څومره پراخه پیمانې کارول کیږي؟ - څه څیز پلاستیک دومره ځانگړی کوي؟ - څنگه موږ کولی شو ترڅو د پلاستیک کارول کم کړو، د بیا ځل لپاره ورڅخه گټه واخلو او یا هم د پلاستیک پر ځای کوم بل څه وکارو؟ - په چاپیریال باندې پلاستیک کومې اغیزې لري؟ - څنگه کولای شو خپله ځمکه او سیندوه/بحرونه خوندي وساتو؟ • کورنۍ ته د واضح پیغام لپاره معیارونه په پام کې ونیسئ چې ولې پلاستیک زیانمن دی او څومره کارول کیږي، او د کمولو، بیا کارولو یا د پلاستیک پرځای د بل توکي کارولو لپاره هغوی ته یو قانع کوونکی دلیل وړاندې کړئ. 	<p>۳۰ دقیقې</p>
<p>خپل دلیل د کورنۍ غړو ته په قناعت ورکوونکې توگه سره ووايست او وگورئ چې په کورنۍ کې مو څو نفرو ته قناعت ورکړی.</p>	<p>۱۰ دقیقې</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ددې په اړه فکر وکړئ چې ولې د کورنۍ ځینې غړي ستاسو د دلیل په وړاندې قانع نه شول؟ همداراز، ددې په اړه فکر وکړئ چې تاسو کوم کار کولی شو په یو بل څیر ترسره کړی وی ترڅو هغوی هم قانع شوي وی. 	<p>۵ دقیقې</p>

د ارزونې معیارونه

- تحلیلي (څېړنیز) فکر کول او ترسره شوي نظارتونه (کتني)
- د سمو پوښتنو د چمتو کولو او پوښتلو توانمندی او ددې توان چې پوښتنې تعقیب کړي
- د پلاستیک د بدیلونو ډیزاین کول او د چاپیریال ساتلو څرنګوالي لپاره انتقادي فکر کول او د ستونزې حل پیدا کول.
- د رسامۍ کولو، لیکلو او خبرو کولو په وخت کې د پیغام روڼتیا (وضاحت)

د غني کوونې اضافي فعالیت

- د بایوډیکریډیشن (تجزیه کیدلو) د نظارت او کتنې لپاره کولی شی وخت اضافه کړی. معمولا د تجزیه کیدلو پروسه تر ۴ میاشتو پورې وخت نیسي.

د آسانتیا لپاره بدلونونه

- یوه د نوټ کتابچه چمتو کړئ او په هغې کې د پلاستیک د کارولو د کموالي، د بیاځل کارولو، او یا هم د هغوی ځای ناستي پیدا کولو په اړه خپل وړاندیزونه ولیکئ.
- زموږ د سمندرونو او کثافاتو دځایونو د ژغورلو څرنګوالي په اړه د کثافاتو او نوبت اغیزې په اړه مقاله ولیکئ.